

NÁLEZ SNOVAČKY KALHOTKATÉ *DIPOENA BRACCATA* (C. L. KOCH, 1841) NA SVITAVSKU

Record of *Dipoena braccata* (C. L. Koch, 1841)
in the Svitavy region

Ondřej MACHAČ

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Regionální pracoviště Východní Čechy,
SCHKO Železné hory, Náměstí 317, 538 25 Nasavrky;
e-mail: machac.ondra@seznam.cz

Snovačka kalhotkatá (*Dipoena braccata*) patří mezi vzácné druhy našich pavouků. Obývá osluněné biotopy lesostepního charakteru, zejména v teplejších oblastech. Příspěvek shrnuje její dosavadní výskyt v České republice a popisuje nový nález ze Svitavska – první nález v Pardubickém kraji.

Klíčová slova: Theridiidae, Araneae, faunistika, Česká republika, vzácný druh
Keywords: Theridiidae, Araneae, faunistics, Czech Republic, rare species

1. Úvod

Snovačka kalhotkatá *Dipoena braccata* (C. L. Koch, 1841) z čeledi Theridiidae je v České republice vzácný druh pavouka (KŮRKA et al. 2015). Snovačka *D. braccata* je jedním ze šesti druhů rodu *Dipoena* vyskytujících se v České republice (BUCHAR et RŮŽIČKA 2002, KŮRKA et al. 2015). V Evropě je tento rod snovaček zastoupen 14 druhy (NENTWIG et al. 2020). Délka těla snovačky kalhotkaté se pohybuje mezi 2–3,5 mm. Hlavohrud' obou pohlaví je jen mírně vystouplá a, stejně jako zadeček, tmavě hnědá až černá. Nohy jsou tmavé s kontrastně červenooranžovými stehny na všech párech (obr. 1), což ji odlišuje od některých podobných druhů z rodu *Dipoena* a *Lasaeola*. Tato snovačka je rozšířena v teplejších oblastech Evropy, včetně jihu Skandinávie, ve Středomoří a na Kavkazu (WSC 2020). Všude je však nalézána ojedinele a je považována v Evropě za vzácný druh (NENTWIG et al. 2020). Tato snovačka je vázána na osluněné lesostepní biotopy, okraje lesů a reliktní světlé bory na skalách. Díky vazbě na ohrožené biotopy a své vzácnosti je v červeném seznamu pavouků ČR vedena jako druh zranitelný (ŘEZÁČ et al. 2015). Příspěvek shrnuje dosavadní nálezy druhu v ČR a popisuje nový nález ze Svitavska.

2. Materiál a metodika

Materiál z nové lokality byl získán při smyku vegetace při orientačním průzkumu na Svitavsku a je uložen ve sbírce autora. Seznam známých lokalit je doplněn čísly faunistických polí (BUCHAR et RŮŽIČKA 2002). V textu jsou použity následující zkratky: leg. – sbíral, det. – určil, coll. – ve sbírce, juv. – nedospělí jedinci, ČR – Česká republika, NP – národní park, NPR – národní přírodní rezervace, NPP – národní přírodní památka, PP – přírodní památka, PR – přírodní rezervace.

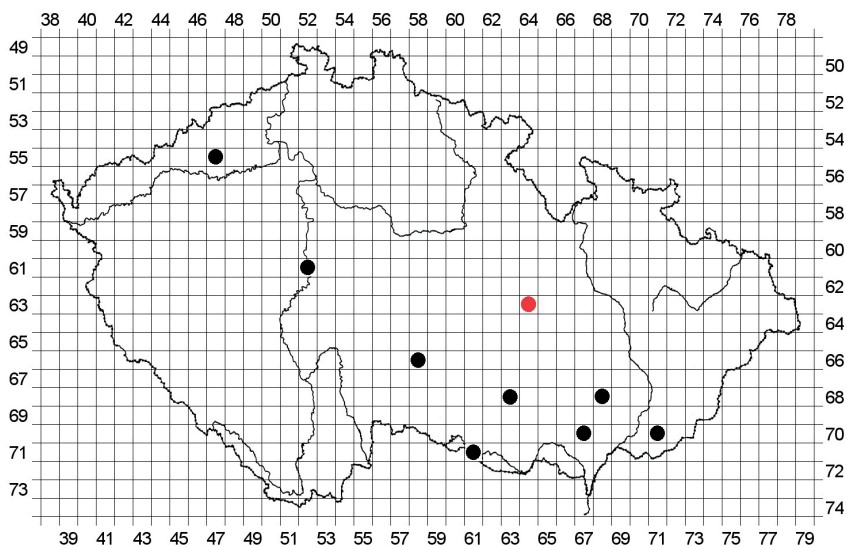
3. Výsledky a diskuze

Dne 22. 6. 2019 byla při smyku vegetace na osluněném jihozápadním okraji lesa mezi Hradcem nad Svitavou a Březovou nad Svitavou (koordináty 49°40.0342', 16°29.1443',

Obr. 1: Samice *Dipoena braccata* z lokality Březová nad Svitavou. Foto: J. Dolanský.

Fig. 1: Female of *Dipoena braccata* founded in Březová nad Svitavou. Photo by J. Dolanský.

Obr. 2: Mapka nálezů *Dipoena braccata* v České republice, červený bod – nový nález ze Svitavska.

Fig. 2: Map of records of *Dipoena braccata* in the Czech Republic, red point – record from Svitavy region.

mapovací kvadrát 6364) v nadmořské výšce okolo 400 m nalezena jedna samice snovačky kalhotkaté (*Diplocephalus braccata*). Ve smýkaném okraji lesa se nacházely mladé duby letní (*Quercus robur*), borovice lesní (*Pinus sylvestris*) a různé křoviny. Smyk byl proveden za slunečného počasí v poledních hodinách. Jedná se o první nález tohoto druhu v Pardubickém kraji.

Poprvé byl tento druh u nás nalezen v roce 1940 na Mohelenské hadcové stepi ve smyku zakrslých borovic na skalnaté lesostepi (MILLER 1947). Další údaj pochází netypicky z rašelinné louky s keřovitou vegetací v PP Jezdovické rašeliniště na Jihlavsku (ČAS 2020). V NP Podyjí (RŮŽIČKA et al. 1996) byla sbírána z keřové vegetace na osluněných skalách a na podobných biotopech také v okolí Štěchovické přehrady (ČAS 2020). Na jihovýchodní Moravě je známa z lesostepních rezervací Drahy, Malhotky a Zázmoníky (RŮŽIČKA et al. 1998). Poslední publikovaný nález pochází z PP Slanisko u Šrkle (KRÁSENSKÝ et al. 2017), kde byl tento druh sklepan z mladých dubů na okraji lesa.

Přehled dosavadních nálezů snovačky *D. braccata* v České republice (obr. 2):

1) Mohelno, NPR Mohelenská hadcová step, mapovací čtverec: 6863, koordináty: 49°6.426', 16°10.994', počet, pohlaví: 6 ♀♀, datum: 1940, leg., det. et coll. F. MILLER; 1 ♂, 5. VI. 1974, leg., det. et coll. P. KASAL.

2) Třešť, Jezdovice, PP Jezdovické rašeliniště, 6658, 49°19.453', 15°27.697', 1 ♀, 3. VII. 1991, leg., det. et coll. J. SVATOŇ.

3) Podmolí, Liščí skála, NP Podyjí, 7161, 48°49.741', 15°56.534', 2 ♀♀, 29. VI. 1992, leg. det. et coll. P. KASAL.

4) Popice, Sealsfieldův kámen, NP Podyjí, 7161, 48°50.25', 15°59.945', 1 ♀, 29. VI. 1992, leg. det. et coll. P. KASAL.

5) Horní Němčí, PR Drahy, 7071, 48°55.255', 17°38.413', 1 ♂, 30. VI. 1995, leg., det. et coll. I. CHVÁTALOVÁ.

6) Bučovice, NPP Malhotky, 6868, 49°8.922', 17°3.16', 4 ♂♂, 5. VI. 1996, leg. det. et coll. P. KASAL; 2 ♀♀, 6. VI. 1996, leg. det. et coll. J. SVATOŇ.

7) Štěchovice, obora Třeбенice – Bílé skály, 6152, 49°50.08', 14°26.676', 1 ♂, 1 juv., 13. V. 2000, leg., det. et coll. V. RŮŽIČKA.

8) Bořetice, PR Zázmoníky, 7067, 48°56.1172', 16°51.2686', 1 ♀, 29. V. 2009, leg., det. et coll. J. DOLANSKÝ.

9) Šrkle, PP Slanisko u Šrkle, 5547, 50°25.023', 13°31.771', 1 ♂, 1 ♀, 3. VI. 2017, leg. det. et coll. A. JELÍNEK.

10) Březová nad Svitavou, 6364, 49°40.0342', 16°29.1443', 1 ♀, 22. VI. 2019, leg., det. et coll. O. MACHAČ.

4. Závěr

Stanovišti tohoto druhu jsou osluněné okraje lesů, lesostepi s mladými duby a reliktní bory na skalách, kde se vyskytuje na spodních větvích stromů a keřů, zejména mladých borovic a dubů. Nová lokalita odpovídá svým charakterem osluněného biotopu s rozvolněnou keřovou vegetací s mladými stromy dosavadním poznatkům o biotopech druhu, je však netypicky ve vyšší nadmořské výšce. Nález dokládá zachovalost biotopů v údolí řeky Svitavy, které mohou sloužit jako regionální refugia pro teplomilné druhy. Hlavní období výskytu dospělců v ČR je od června do července. V ČR je nyní známo deset lokalit výskytu této vzácné snovačky.

Summary

Diplocephalus braccata is a rare species considered in the Red List of Czech spiders as vulnerable. This species is spread across the Europe, Mediterranean region and Caucasus region. Everywhere,

however, this species is found only sporadically and is considered to be rare. This paper brings the first records from Svitavy region, a border of East Bohemia and Moravia. One female was swept from young oaks on sun exposed edge of mixed forest. Ten localities are known from the Czech Republic.

Poděkování

Děkuji Janu Dolanskému (Východočeské muzeum v Pardubicích) za zhotovení fotografie nalezené snovačky a Jakubu Vránovi (Městské muzeum a galerie Svitavy) za ukázání této zajímavé lokality.

Literatura

- BUCHAR J. et RŮŽIČKA V., 2002: Catalogue of spiders of the Czech Republic. *Peres, Praha*. ČAS, 2020: Nálezová databáze České arachnologické společnosti. [online, cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://arachnology.cz>.
- KRÁSENSKÝ P., BRYJA V., DOLANSKÝ J., DOLEJŠ P., HAMŘÍK T., JELÍNEK A., KREJČÍ T., MACHAČ O., ROUŠAR A., ŘEZÁČ M. et ŠICH R., 2018: Pavouci vybraných lokalit Mostecka, Chomutovska a Žatecka (severozápadní Čechy). *Sborník Oblastního muzea v Mostě, ser. natur.*, 39: 110–129.
- MILLER F., 1947: Pavoučí zvířena hadcových stepí u Mohelna. *Archiv Svazu na výzkum a ochranu přírody i krajiny v zemi Moravskoslezské 7. Svaz na výzkum a ochranu přírody i krajiny v zemi Moravskoslezské, Brno*.
- NENTWIG W., BLICK T., BOSMANS R., GLOOR D., HÄNGGI A., et KROPF C., 2020: Spiders of Europe. Version 02.2020. [online, cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.araneae.nmbe.ch>.
- KŮRKA A., ŘEZÁČ M., MACEK R. et DOLANSKÝ J., 2015: Pavouci České republiky. *Academia, Praha*.
- RŮŽIČKA V., BUCHAR J., KASAL P. et CHVÁTALOVÁ I., 1996: Pavouci Národního parku Podyjí. *Fauna Bohem. Septentr.* 21: 99–115.
- RŮŽIČKA V. (ed.), 1998: Pavouci jihovýchodní Moravy. *Sborník Přírodovědného klubu v Uh. Hradišti 3*: 23–35.
- ŘEZÁČ M., KŮRKA A., RŮŽIČKA V. et HENEBERG P., 2015: Red List of Czech spiders: 3th adjusted according to evidence-based national conservation priorities. *Biologia* 70: 1–22.
- WSC, 2020: World Spider Catalog. Version 21.0. Natural History Museum Bern. [online, cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://wsc.nmbe.ch>.

Došlo: 10. 2. 2020